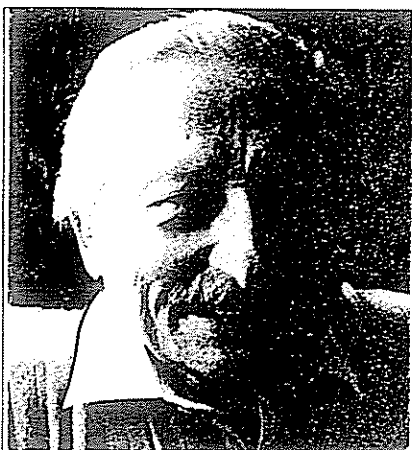

Dr. Halmi Pál (1904–1989)

Szmodits László

A szerző dr. Halmi Pál, a budapesti egyetemi gyógyszertár adjunktusának életútját, munkásságát ismerteti halálának 10. évfordulóján. Nevéhez fűződik az egyik hazai gyógyszerészi vademecum kiadása. Zamatos ízű Planta teapótszert hozott forgalomba. Vácott vegyészeti üzemet alapított, melynek államosítása után – olykor nehéz körülmények között – számos helyen dolgozott. Gyantakivonatával elnyerte a „Kiváló Feltaláló” cím arany fokozatát.

1. ábra. Dr. Halmi Pál adjunktus (1904–1989)

Halmi Pál 1904. január 4-én született az egykori Pest-Pilis-Solt-Kiskun (ma Bács-Kiskun) megyei Harta községben. Gyógyszerész családból származott. Apja *id. Halmi (1903-ig Helfer) Pál* (1863–1943 VIII. 1.) 1894-ben nyitotta

kapja meg. *Matolcsy* professzornak erre az elemzésre nem volt megfelelő munkatársa, ezért felajánlotta, hogy néhány hónapig a saját zsebéből fizet az összeállítás elkészítéséért. *Halmi* hamarosan elkészítette a kimutatást, amely jelentős megtakarítás lehetőségét jelezte. Ekkor már hivatalosan is alkalmazták.

Halmi a munkája mellett elkészítette „*A pepsin érték meghatározása*” című értekezését és 1935-ben gyógyszerészdoktori diplomát szerzett [5]. Ekkor már tanársegédként működött. Az 1930-as évek második felében szükségessé vált egy kimutatás készítése az akkori teljes – mintegy hatszáz nagyságú – gyógyszerválasztékról. *Halmi dr.* óriási munkát végzett. Hatástani csoportosításban 1938 tavaszán jelent meg munkája „*Az orvos és a gyógyszerész gyógyszerzsebkönyve*” [6, 7]. *Dr. Mozsonyi Sándor* egyetemi tanár irt ehhez előszót. Az orvosi szaklapok is rendkívül hézagpótló munkának ismerték ezt el. Ez volt az első ilyen jellegű hazai kiadvány. Munkáját az elkövetkező években még pótfüzetekkel is kiegészítette.

meg Hartán az „Isteni Gondviselés”-hez címzett gyógyszertárát [1, 2] (1. ábra). Az apa hét gyermeke közül még Sára Júlia (férjezett Imreh Béla Gézáné) gyógyszerész, aki 1938-ban vette át a családi patika vezetését.

Az eleven eszű *Pali* az elemi iskoláit a szülőfalujában, a középiskolai tanulmányait Budapesten végezte. Az utolsó két évben a VIII. kerületi Zrínyi Miklós Állami Gimnáziumban tanult, ahol 1923-ban érettségizett.

Az érettségi vizsgát letéve gyógyszerészi pályára lépett. Apja hartai gyógyszertárában gyakornokoskodott. A tirocinális vizsgáját követően a Pázmány Péter Tudományegyetemen folytatta tanulmányait. Itt 1927-ben gyógyszerészmesteri oklevelet szerzett. Friss diplomájával előbb a családi patikában dolgozott, majd másutt is próbálkozott megélni. Szabad idejében pedig tovább tökéletesítette a szakmai tudását.

A húszas évek végén a vidéki törpe-patikák működtetése egyre nehezebbé vált, ezért szinte reménytelenül tért vissza ismét Budapestre. *Dr. Matolcsy Miklós* professzornak az egyetemi gyógyszertár főigazgatójának sem volt kerete a foglalkoztatására, de felajánlotta „itt van egy miniszteri rendelet, ha te ezt teljesíted, abból lehetne pénzt csinálni” [4]. Azt kellett értékelni, hogy mennyibe kerülne a klinikáknak, ha a gyógyszer- és kötszer igényeket magánpatikákból szereznek be? A munka célja az volt, hogy a várható nyereséget az egyetemi gyógyszertár

Azonban más területen is hasznos munkát végzett. A korabeli *Mir* vegyészeti vállalat illóolaj-specialistát keresett. *Halmi dr.* vállalta a feladatot és a kémiai és gyógynövényismereti tudása révén már szakértői szinten foglalkozott az illóolajokkal. Egy tea ízesítésével bízták meg. Nagyon hamar megtalálta egy egyiptomi teához a megfelelő ízű aromát, mely csaknem egyezett az eredeti tea zamatával [8]. Az üzemszerű gyártást megakadályozták a II. világháborús események, mert sajnos megszűnt az egyiptomi kapcsolat.

Még az I. világháború idején *dr. Augustin Béla* professzor *dr. Darvas Ferenc*cel hazai gyógynövényekből, szederlevélből, hársfavirágból és koriandermagból teapótszert hozott forgalomba [9]. Ennek példájára *Halmi dr.* szederlevél fermentálásával nagyon kellemes ízű teát állított össze. Illatosítását a már említett egyiptomi illóolajkeverékkel végezte. Ezt *Planta* néven hozta forgalomba (2. ábra). *Dr. Vámosy Zoltán* farmakológus-professzor felismerte, hogy ez kiválóan alkalmas csecsemők teázására [7]. Így ő lett ennek az egyik leglelkesebb híve. Ennek híre hamarosan eljutott Bécsbe. A háborús körülmények miatt a *Meinl* cégnek már alig volt elegendő teája. Így 10% valódi teához 90% *Planta*-teát keverték, melyet „*Teána*” néven forgalmazták. Ez olyan átütő sikert aratott, hogy nyereségéből *Halmi* egy gyógyszervegyészeti gyár

2. ábra. Dr. Halmi Pál teapótlószere

létesítését határozta el [10]. Háromhektáros telket vásárolt Vác déli határában. Közben már 1943 elején adjunktussá léptették elő az egyetemen [11].

A II. világháború végére elkészült a váci üzemsarnok. Ekkor már felmondta az egyetemi állását. Eredeti terve szerint koffeint szeretett volna gyártani, de ezt sajnos nem sikerült megvalósítania, mert 1945-ben a városban állomásozó szovjet páncélos alakulat parancsnokának kérésére előbb szappant kellett gyártani. Majd enyvet, réz-szulfátot és borkósavat gyártott 20 munkással. Egy személyben töltötte be a piackutató, anyagbeszerző, értékesítő, bérelszámoló és egyéb feladatokat. A szépen fejlődő intézményt 1949-ben az elsők között államosították. Az új igazgató azonban ragaszkodott külön titkárnő, adminisztrátor, gépkocsivezető, kocsikísérő stb. felvételéhez. Így a gyár hamarosan csődbe jutott. Ezért pedig *Halmi dr.-t* próbálták okolni. Szerencsére felmentő ítélet született a bírósági tárgyaláson [12].

Dr. Halmi Pál az elkövetkező évtizedekben súlyos megpróbáltatásokat szenvedett végig. Vácról menekülni kényszerült. Bátyja révén sikerült egy győri minőségvizsgáló intézetbe kerülnie, ahol elsősorban élelmiszereket ellenőrzött. Majd 1952-ben egy erdész barátja révén a budapesti Erdőkémia Vállalat kémiai osztályának vezetője lett. Akkor egy újítása született a fenyőtűolaj kivonására, ez azonban csak télen jelentett munkát a laboratóriumnak. *Halmi dr.* a fenyőágvégek benzines extrakciójával fenyőtű-rezinoidot (gyantát) állított elő. Ez a gyanta illó-

olajok aromájának rögzítésére szolgált. Eljárását sikeresen szabadalmaztatta és jelentős nyereséghez is juttatta a vállalatát. „Kiváló Feltaláló” arany fokozata kitüntetéssel jutalmazták ezt a munkáját.

Óvatos kísérlet indult el 1954-ben a vállalaton belül a magánvállalkozási hajlam elősegítésére. *Dr. Halmi Pál* egy kereskedelmi áruforgalmi irodát alapított. Ez az export bővítést szolgált. A vállalat kecskeméti üzemegységében úgy javította meg a boróka-pálinka minőségét, hogy előzőleg ledesztillálta az illóolajat (Aetheroleum juniperi). Mindkét termék nagyon keresett volt külföldön, azonban egy idő múlva az üzemvezető észrevette, hogy egyes részlegek nagyon jól működnek, mások pedig kevésbé. Így a jókhoz csatolta a rosszakat. A jók eredményét elvitték a rosszak, és sajnos ez a munkája is csődbe jutott.

Közben a budapesti állását mással betöltötték. Ekkor a Kompozíció illóolajgyárba vették fel termelési osztályvezetőnek. Akkor a kaporolajat a terméskből (Anethi fructus) nyerték, mely a magas karvon-tartalma miatt csak gyenge minőségű volt. Így az egész növény feldolgozását javasolta az illóolaj előállításához. Ezért ipari célból is szorgalmazta a kapor országos termesztését. Az egyéni gazdák is kaptak az alkalmon, mert így jó keresethez jutottak. Így alakult meg hazánkban állami vállalat – termelő szövetkezet – magános vállalkozásban az első gazdasági munkaközösség.

1956 októbere után a beruházásokat leállították. A lébénymiklósi TSZ még 1957-ben is vállalta a kaportermesztést. Látszólag minden zökkenőmentes volt... De az igazgató már furcsállotta a túlságosan magas béreket, mert abból ő is szeretett volna kapni. Mivel az elszámolás késett, ezért a munkaközösségnek már nem volt pénze. Az igazgató kezdeményezésére rendőrségi vizsgálat indult *dr. Halmi Pál* ellen. A bíróság jogerősen hét havi börtönbüntetésre ítélte őt, melyből hatot le is töltött. Egészségi állapotára való tekintettel kegyelmi úton rendeződött a helyzete. De ezek után csak élesztőgyárban tudott elhelyezkedni segédmunkásként.

A nehéz fizikai munkával hamar sérvet kapott. Ebből felgyógyulva Budapesten gyógyszerári munkára jelentkezett. Nagyon nehezen (*dr. Kempler Kurt* segítségével) előbb egy vecsési, majd az üllői patikában kapott munkát. Jóval túl volt a nyugdíjkorhatáron, amikor már egyre inkább nehezebbre esett Budapestről vidékre járni dolgozni. De a fizetése is nagyon alacsony volt, ezért még állást vállalt a Tatabánya Szénbánya-üzem gyógynövény feldolgozó részlegében. Itt már csak rövid ideig működött, mert ezt a melléküzemet 1972-ben leállították. Ekkor nyugalmába vonult. A kémiai tudását hasznosítva otthonában is képezte magát és sokat kísérletezett az illóolajokkal. „Nem lehet azt abbagyni, ami valakinek az életét jelentette!” – mondta egy barátjának. Gyémántdiplomáját még átvette a dékántól. Budapesten halt meg 1989. július 24-én. A Győr-Sopron megyei Lébénymiklós temetőjében, felesége mellé helyezték el a hamvait [13].

Nagyon felkészült, mindig találékony és igen tevékeny gyógyszerész volt. Az elszenvedett megpróbáltatásaiért, állandó vándorlásáért teljes elégtétel már alig adható.

Sokoldalú munkássága példaképpül szolgálhat nemzedékünknek is. Halálának 10. évfordulóján kegyelettel emlékeztünk meg róla.

Munkái: 1. A pepsin érték meghatározása. Gyógyszerészdoktori értekezés. Budapest, 1935. – A Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság Értesítője. 568–605 (1935) – 2. A pepsin hatóértéke. Vegyészeti, Budapest, 121–124 (1938) – 3. Az orvos és a gyógyszerész gyógyszersebkönyve. Bp. 1938. – 4. Halmi-kódex. I. Pótfüzet az 1939. évre. Budapest, 1939. – 5. Halmi-kódex. Pótfüzet az 1944. évre. Budapest, 1944. – 6. Eljárás élvezeti teapótló előállítására. Szabadalmi leírás a 138412 számon. – 7. Eljárás fenyőtű-rezinoidek szerves oldószerzőkkel való extrahálására. Szabadalmi leírás a 154009 számon.

* * *

Köszönetet mondok *dr. Halmi Pál* fiának, *Halmi Pálnak* (USA), *dr. Jérôme René* erdőmérnöknek és *dr. Vaday Sándornénak*, hogy a dolgozatom megírásához *dr. Halmi*

Pál életútjával, munkásságával kapcsolatos valamennyi dokumentumot kézhez kaphattam.

IRODALOM

1. *Lóránd N.*: Adatok Bács-Kiskun megyei gyógyszerári hálózatának kialakulásáról és neves gyógyszerészeiről. Cumania. Bács-Kiskun megyei Múzeumok Közleményei. Kecskemét, 166. old. 1975. – 2. *Gulyás P.*: Magyar írók élete és munkái. Új sorozat, XII. köt., Budapest, 401–411 old. 1993. – 3. *Gulyás P.*: i. m. 407–408 – 4. *Jérôme R.*: Fél évszázados a gyógyszerkészítményekről való átfogó tájékoztatás. Gyógyszerészet 32, 543 (1988). – 5. *Zalai K., Zboray B., Fodor Zs.*: Gyógyszerészdoktori értekezések a Semmelweis Orvostudományi Egyetemen. Acta Pharm. Hung. 40, 264 (1970) – 6. *Jérôme R.*: Gyógyszerészet, i. m. – 7. *Jérôme R.*: Fél évszázados a rendszeres tájékoztató a gyógyszerekről. Orv. Hetil. 841–842 (1988). – 8. *Jérôme R.*: Gyöz a Planta! Élet és Tudomány Kalendárium. 1988. Budapest, 313–318 old. 1987. – 9. Gyógyszerészi Értesítő, Budapest, 23 (1918) – 10. Pesti Tőzsde, Budapest, 1943. 37. sz., – 11. Gyógyszerészi Közlöny, Budapest, 73 (1943) – 12. Halmi vegyüzem. Vác, 1943–1949. Kézirat. Visszaemlékezés. – 13. Halmi – odisszea. Kézirat. Visszaemlékezés (1949–1989), 1989. május

L. Szmodits: *Dr. Pál Halmi (1904–1989)*.

Budapest, Högyes Endre u. 1. – 1092

helpNET

Egészségügyi Internet Tanácsadó & Tréning Irod@

van már Interneted?
nincs még?
SEGÍTÜNK! Megismerné?
felfedezné?
kipróbálná?

Egészségügyi
STANDARD
KURZUS

GYÓGYSZER
az INTERNETEN
kommunikációs
tréning

van már e-mail címe?
Küldjön egy mailt!

info@helpnet.hu
**HÍRLEVÉLBEN
INFORMÁLJUK**

www.helpnet.hu

H-1011 Budapest Fő u.21. Tel: (1) 488 0180 Fax: (1) 488 0181 osi@helpnet.hu
Offenbeckné dr.Sólyi Ilona